

• РЕЦЕНЗІЇ •

УДК [821.161.2.09-057.4(477)"18/19":001]М.Возняк

DOI:

«ЦІЛКОМ ПІРНУТИ У НАУКОВІ СТУДІЇ, ЖИТИ З НИХ...»: ЖИТТЄВИЙ ДЕВІЗ МИХАЙЛА ВОЗНЯКА

(Рецензія на видання: Літературознавчий дискурс і спадок Михайла Возняка: монографія / упорядники: В. І. Микитюк, Н. Л. Федорак. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2024. 338 с.).

Христина ОНІШЕЧКО

Михайло Возняк – непересічна постать в історії української літератури. Його всебічні наукові дослідження настільки масштабні, що ім'я академіка стало синонімом для його періоду в галузі літературознавства, фольклористики, бібліографії та мовознавства. Найбільший внесок М. Возняка у розвиток давнього українського письменства, а також літератури XIX – початку XX століття. Творчий доробок академіка налічує понад 600 праць. Особливі заслуги вченого у справі вивчення життєвої долі і письменницької спадщини Івана Франка, тому його справедливо називають одним із фундаторів наукового франкознавства. Професор І. Денисюк в одній із своїх праць стверджував:

«Дослідженню спадщини великого Каменяря М. Возняк присвятив до півтори сотні праць, найбільше за кількістю серед франкознавців свого часу. Це була якась четверта частина наукового доробку вченого. М. Возняк першим ужив термін “франкознавство” і накреслив його орієнтири на широку шкалу і сам працював у цій галузі перманентно, систематично і невтомно, виходячи з конкретно історичних умов, стану науки й потенціалу матеріалу, що його він знав і розумів так глибоко, як жоден інший учений – його ровесник» [1, с. 253–254].

Наукові інтереси М. Возняка знайшли своє втілення особливо після початку праці академіка на кафедрі української літератури Львівського університету з 19 жовтня 1939 року. Згодом, уже після Другої світової війни, із ініціативи науковця засновано щорічний випуск журналу «Іван Франко. Статті і матеріали» (1948) та створено Кабінет франкознавства (1954).

У знак пошанування пам'яті про видатного українського вченого-філолога у Львівському національному університеті імені Івана Франка із ініціативи кафедри української літератури імені академіка М. Возняка, Наукового товариства імені Т. Шевченка, Інституту Івана Франка НАН України та Львівського національного літературно-меморіального музею Івана Франка 11 листопада 2021 року відбулася Всеукраїнська наукова конференція «“Інтелігент старої дати”: до 140-річчя від дня народження Михайла Возняка». Цей захід став платформою для обговорення актуальних питань української словесності, започаткованих у науковій спадщині вченого. Під час пленарного засідання учасники аналізували фундаментальні праці академіка в різних царинах гуманітаристики, які не втратили своєї оригінальності і стали основою для сучасних розвідок. Окрім пленарного засідання, на конференції працювали ще чотири різноаспектні секції: «Світоглядна та громадянська просторинь Михайла Возняка», «Франкознавча парадигма», «Середньовічні та ранньомодерні студії», «Поліфонія філологічної праці (історіографія літератури, текстологія, джерелознавство)», на яких були виголошені 45 доповідей.

17 жовтня 2024 року на XXXVIII Франківській щорічній науковій конференції «Франкознавство як націєтворення: віхи історії, виклики сучасності», яка була приурочена до 70-ліття від часу заснування Інституту франкознавства у Львівському університеті та 70-ї річниці пам'яті академіка М. Возняка, відбулася презентація монографії «Літературознавчий дискурс і спадок Михайла Возняка», упорядкованої на основі матеріалів конференції 2021 року. Книга присвячена різнобічній діяльності науковця, зокрема з'ясуванню його складного творчого шляху; висвітленню національної ідентичності академіка; інтерпретації мовознавчих напрацювань, аспектів педагогічного й організаторського хисту, осмисленню ролі й місця вченого у громадському та політичному житті першої половини ХХ століття. Монографія складається зі вступу та п'яти розділів: «Національна та наукова постава Михайла Возняка», «Михайло Возняк і питання української літературної медієвістики», «Національний характер української літератури крізь призму студій Михайла Возняка», «Михайло Возняк і франкознавство», «Контакти і спадок Михайла Возняка. In memoriam».

Упорядники у вступі до монографії символічно використали статтю Леоніли Міщенко «Син народу» (1989) з нагоди 100-річчя від дня народження літературознавиці. Варто відзначити, що погляди дослідниці, сформовані наприкінці ХХ століття, не втратили актуальності та продовжують бути релевантними для сучасних наукових дискусій, позаяк колишня завідувачка кафедри української літератури була певна, що М. Возняк буде орієнтиром і для майбутніх поколінь:

«Є люди, подібні до зірок: вони згасають, зникають, а світло від них ще довгі роки струмує, йде до людей. Таким був і академік Михайло Возняк – людина величезних знань, виняткової душевної краси, чесности, скромности. Уже 35 років немає його серед нас, але світло його розуму й серця живе серед людей: і тих, хто знав академіка, і тих, які сьогодні тільки знайомляться з його науковими працями, збагачуючи свої знання, засвоюючи його уроки мудрости й працелюбства» [3, с. 7].

У передмові до видання редактори Володимир Микитюк і Назар Федорак скрупульозно пояснюють окремі факти життєдіяльності М. Возняка. Зокрема автори стверджують, що творчість академіка започаткувала оригінальний підхід до вивчення української літератури на тлі бурхливих подій Першої світової війни. М. Возняк як справжній новатор активно впроваджував у свої дослідження нові методології та концепції, що дозволило йому випередити свій час.

У *першому розділі* монографії зосереджено увагу на взаєминах науковця з окупаційною владою, досліджено його історіософські ідеї, проаналізовано погляди щодо правописної уніфікації української мови. *Другий розділ* монографії присвячено дослідженням М. Возняка у сфері давньої літератури, де він порушував питання інтерпретації та атрибуції текстів, які в той час були маловивчені або вважалися анонімними. *Третій розділ* присвячений ідеології націоцентризму у творчості М. Возняка. Авторі публікацій стверджують про те, що вчений своїми науковими роботами створював підґрунтя для національного самоусвідомлення українців, систематизуючи та вивчаючи літературну спадщину. У *четвертому розділі* висвітлено франкознавчу діяльність М. Возняка. У цьому розділі автори розглядають його дослідження творчості Івана Франка, особливо зосереджуючись на аналізі поезики, ідеологічних підходів та історичного контексту. *П'ятий розділ* складається із мемуарів колег та учнів академіка. Ці спогади дають змогу побачити М. Возняка не лише як академіка, але й як людину, яка надихнула інших до наукової і творчої діяльності.

Отже, монографія, присвячена 140-річчю від дня народження М. Возняка, має вагоме наукове значення, оскільки праця комплексно осмислює внесок академіка у розвиток української гуманітарної науки та висвітлює ключові аспекти його інтелектуальної діяльності в історико-культурному контексті. У праці показано, що, незважаючи на складні життєві обставини і час, вивчення націоцентризму у розвідках вченого розширює розуміння того, як формувалися ідеї української національної ідентичності за умов різних імперських ідеологічних обмежень. Дослідження давньої літератури пропонує тогочасним науковцям цінні методологічні інструменти для вивчення письменницької традиції. Франкознавчий внесок М. Возняка важливий для фахівців, які вивчають інтелектуальний спадок І. Франка і його вплив на літературний процес. Зрештою, монографія є також цінним джерелом для осмислення наукової спадщини М. Возняка, адже це дозволяє створити багатовимірний портрет вченого й розкрити його роль у формуванні української наукової школи.

Список використаної літератури

1. Денисюк І. М. Возняк – фундатор українського франкознавства // Денисюк І. Літературознавчі та фольклористичні праці: у 3 т., 4 кн. Т. 2. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2005. С. 253–257.
2. Літературознавчий дискурс і спадок Михайла Возняка: монографія / упорядники: В. Микитюк, Н. Федорак. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2024. 338 с.

3. Міщенко Л. «Син народу» // Академік М. Возняк і розвиток української національної культури. Наукові читання. Тези. Львів, 20 березня 1990 р. С. 7–8.

References

1. Denysiuk, I. M. (2005). Vozniak – fundator ukrayinskoho frankoznavstva. *Denysiuk I. Literaturoznavchi ta folklorystychni pratsi: u 3 t., 4 kn. T. 2. S. 253–257*. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, Ukraine.
 2. Literaturoznavchyi dyskurs i spadok Mykhaila Vozniaka: monohrafiia (2024) / Upor.: V. Mykytiuk, N. Fedorak. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, Ukraine.
 3. Mishchenko, L. (1990). “Syn narodu”. *Akademik M. Vozniak i rozvytok ukrainskoi natsionalnoi kultury. Naukovi chytannia. Tezy*. Lviv, 20 bereznia 1990 r. S. 7–8. Ukraine.
-

Христина Онішечко – аспірантка кафедри української літератури імені акад. М. Возняка Львівського національного університету імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна).

Khrystyna Onishechko – Postgraduate Student of the Akad. M. Vozniak Department of Ukrainian Literature, Lviv Ivan Franko National University (1 Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine).

E-mail: khrystyna.onishechko@lnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9770-6332>.
